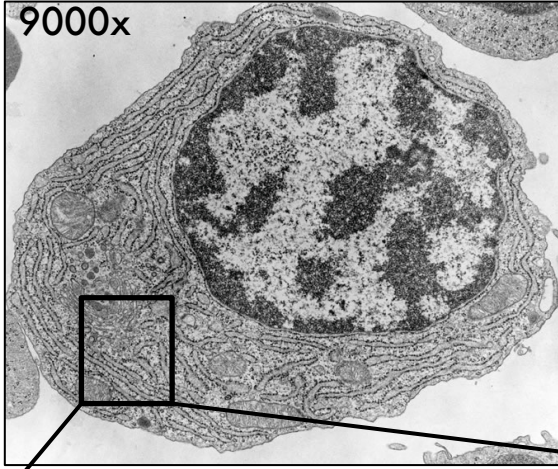

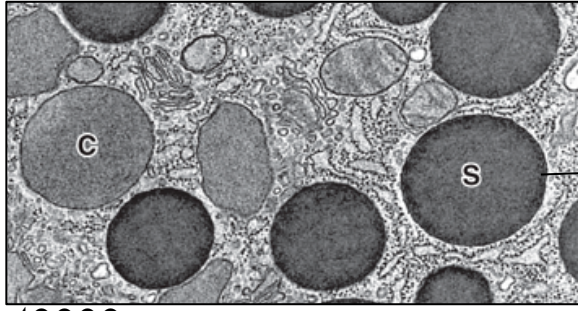
Hücrede Salgı

(ER – Golgi – Lizozom – Hücre Zarı
Hattında Kesecik Trafiği)

Prof. Dr. Alp CAN
A.Ü. Histoloji-Embriyoloji ABD
www.alpcan.com

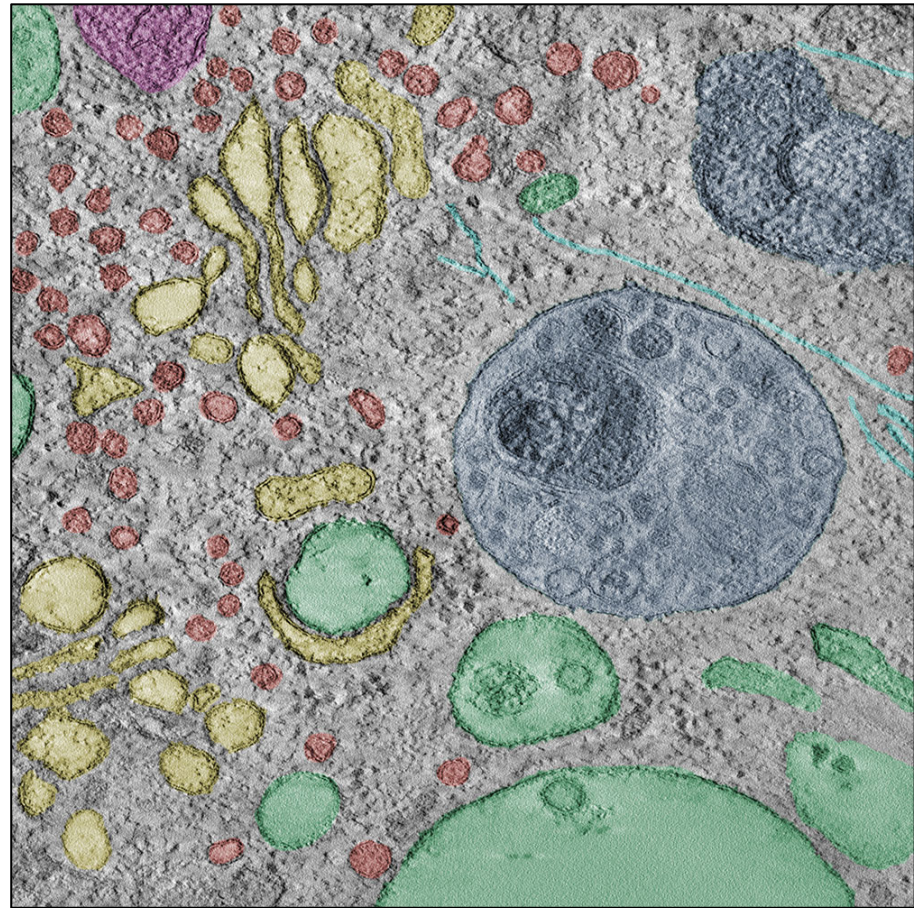
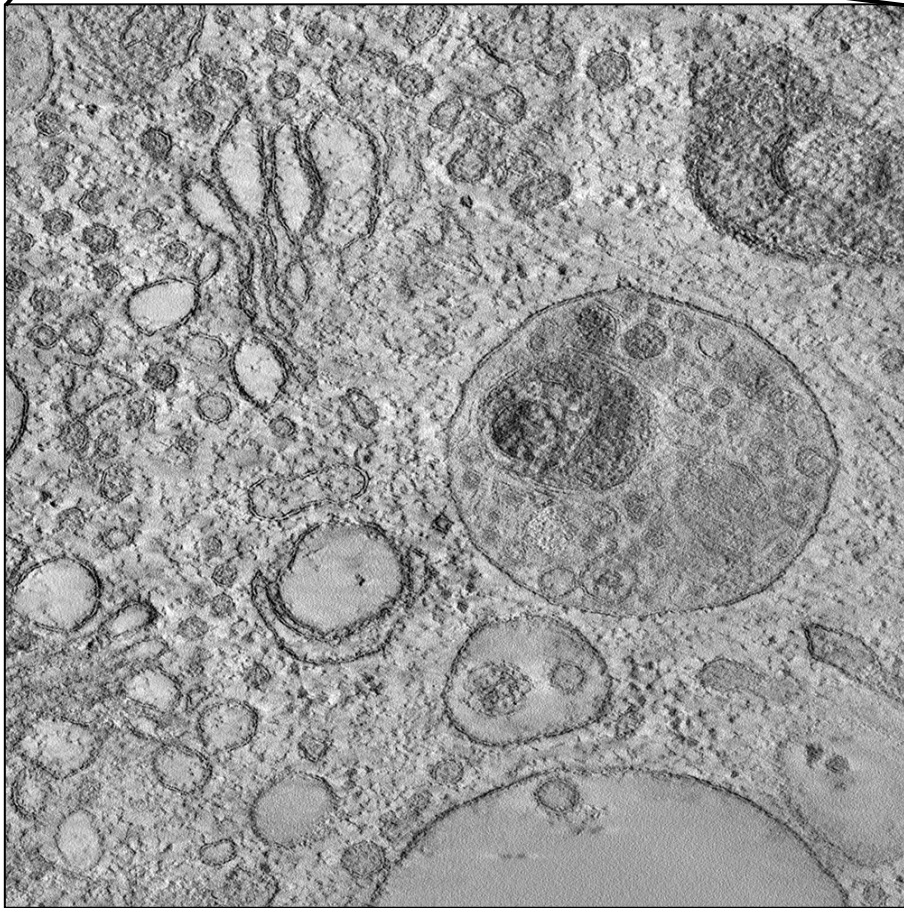

Sitoplazma=Kesecikler (veziküller) şebekesi

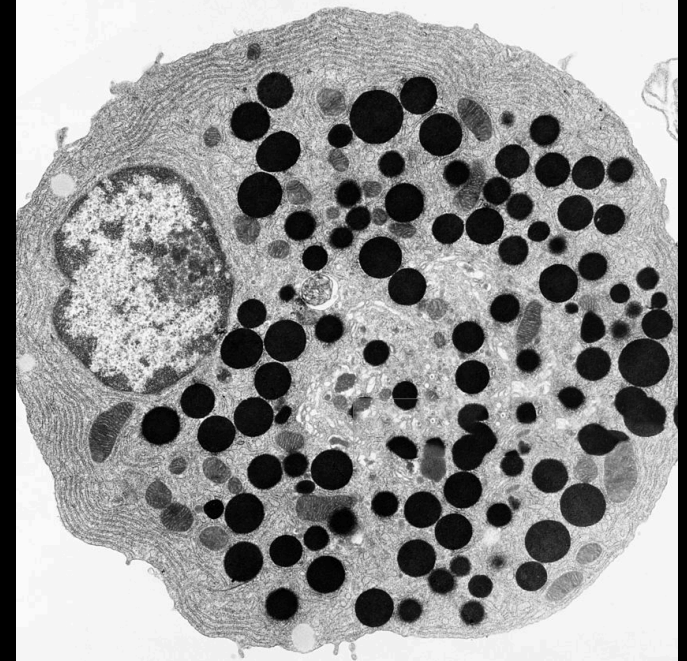
40000x

→ Kesecik (zarla sarılı küreler)

Kesecikler Ne İŖe Yarar? (Hücrede Ne Amaçla Kullanılır?)

- Salgılama
  - Salgılama (Ekzositoz) ve Yutma (Endositoz) Kesecikleri
- Taşı(n)ma
  - Taşıyıcı kesecikler
- Depolama
  - Depo kesecikleri

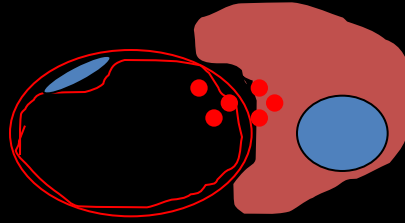
Pankreasın β hücresi

Salgı Tipleri

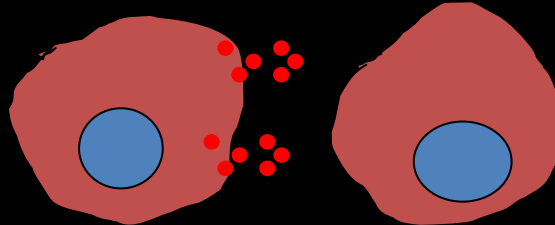
- Ekzokrin (dış) salgı: Boşaltma kanalına

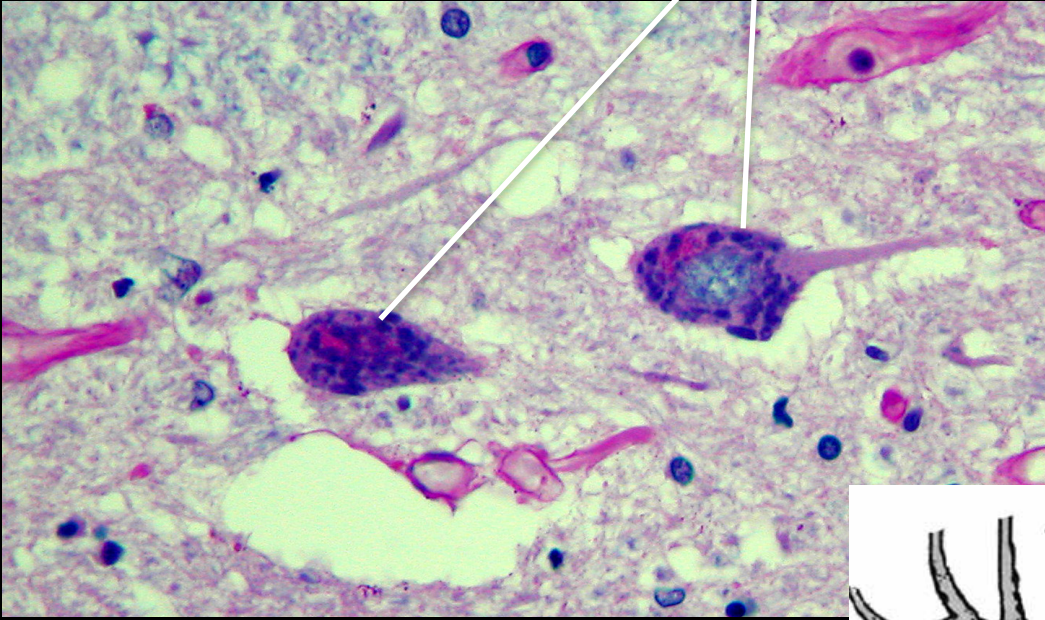
- Endokrin (iç) salgı: Kan/lenf damarına

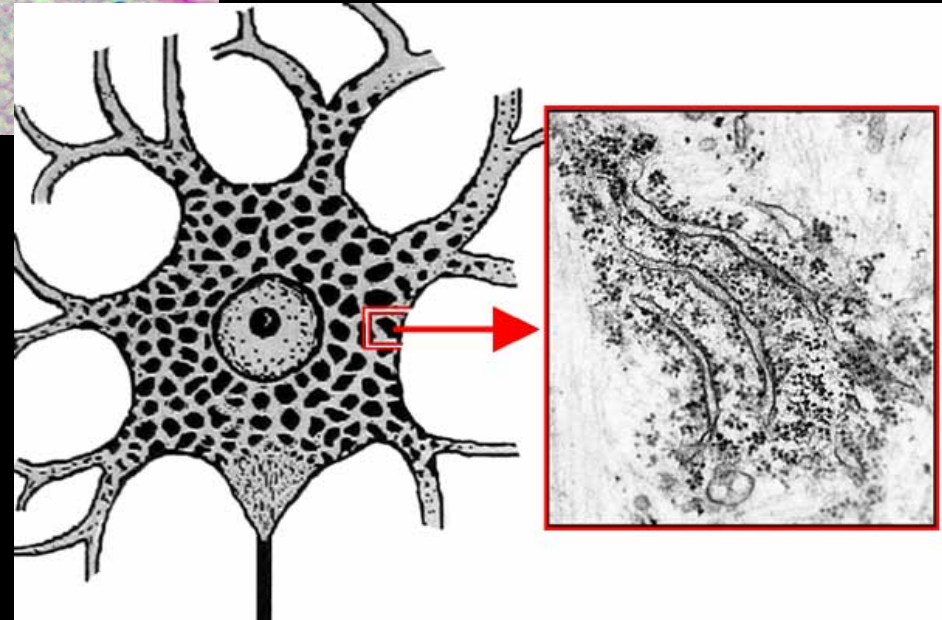
- Parakrin: Yakın çevreye

Nissl tanecikleri

EHA© 2006

Ekzositoz

(Hücreden salgının dışarı verilmesi)

Merokrin

Ekzositoz ile sadece salgının verilmesi

- Pankreasın sindirim enzimlerini salgılaması

Apokrin

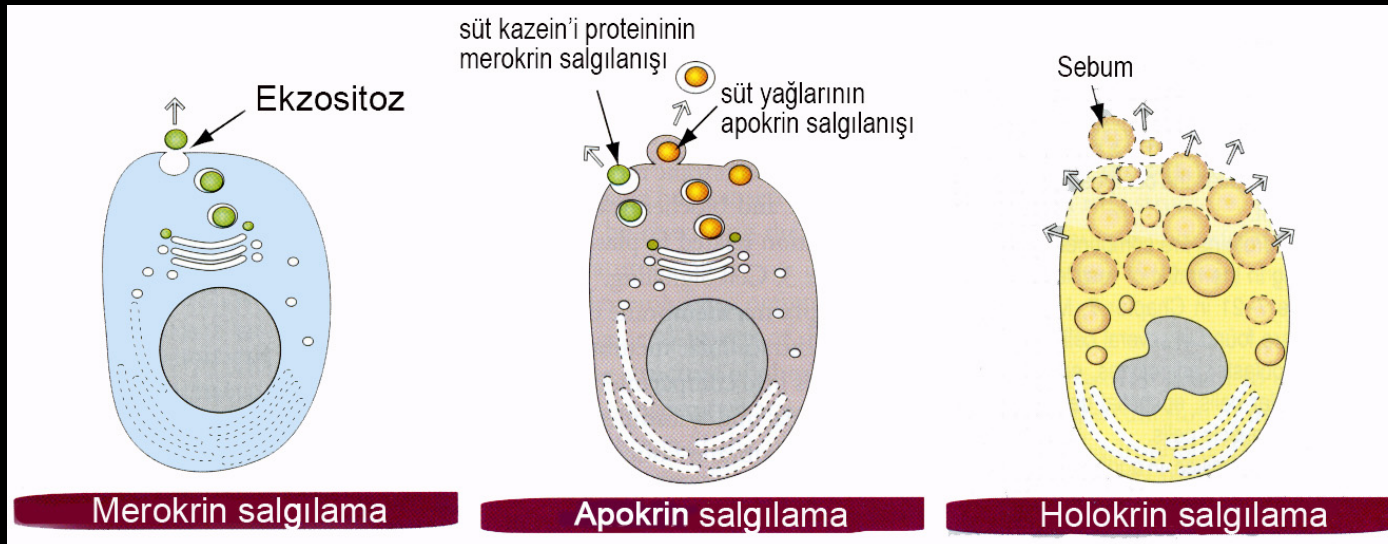
Apikal sitoplazma ile birlikte salgının verilmesi

- Meme bezinden sütün salgılanması
- Endometriyumun menstrüal sıklustaki salgısı

Holokrin

Tüm hücre ile birlikte salgının atılması

- Derideki yağ bezlerinin salgısı

Hücrede
Salgı

Protein Sentezi
(DNA'dan Proteine)

DNA'nın RNA'yı kodlaması (RNA sentezi=transkripsiyon)

Çekirdek/çekirdekçik

RNA'nın çekirdek dışına çıkması

Sitoplazma

RNA'nın ribozomla birleşmesi

RNA kodunun çözülmesi (translasyon)

Kısa protein zincirlerinin oluşması

Granüllü ER/Ribozom

Zincirlerin birleşmesi ve 3-B katlanması

ER'den Golgi kompleksine geçiş
(Translasyon sonrası biyokimyasal değişimler)

Sitoplazma/Golgi

Golgi kompleksinden sitoplazmaya salıverilme

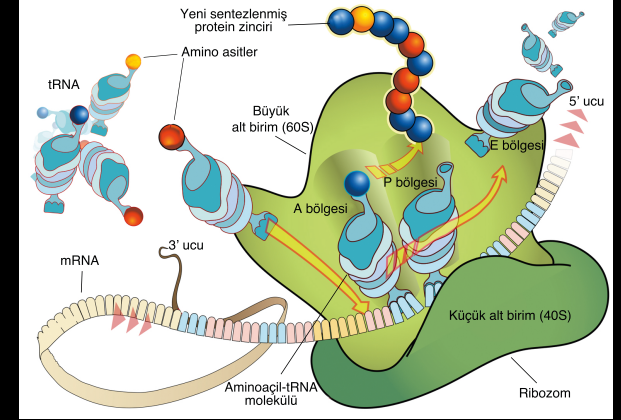
Sitoplazma/Hücre
Dışı

Sitoplazmadan dışarı salgılanma

Protein Sentezi Nerelerde Yapılır?

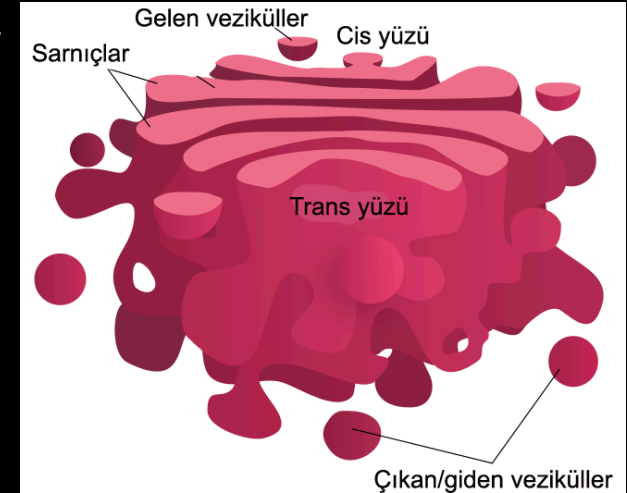
Serbest ribozomlar

Çekirdek
Mitokondriyon
Peroksizomlar

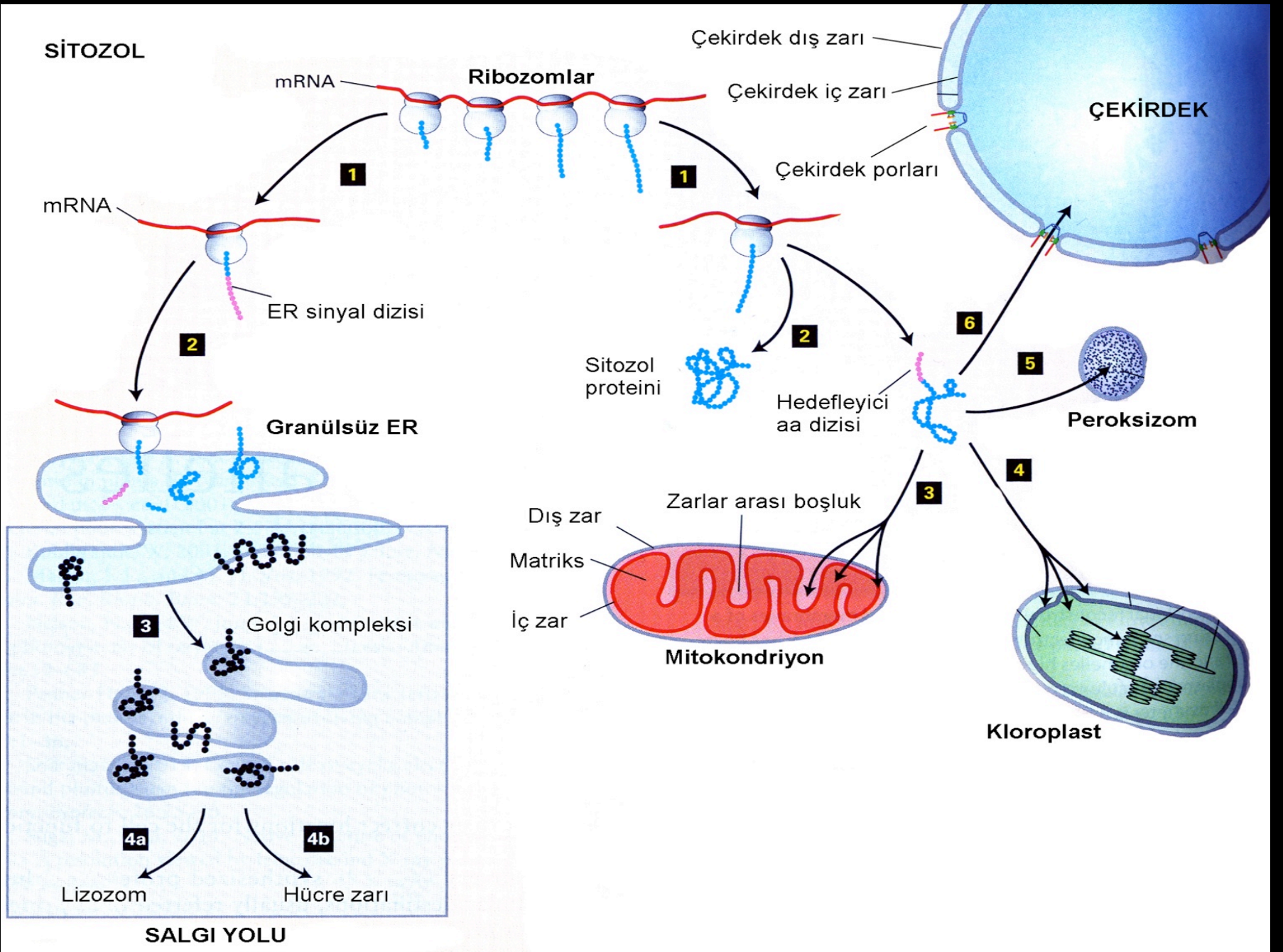
gER

Hücre dışına verilecek salgı proteinleri
ER ve Golgi proteinleri
Lizozomlar
Hücre zarı proteinleri

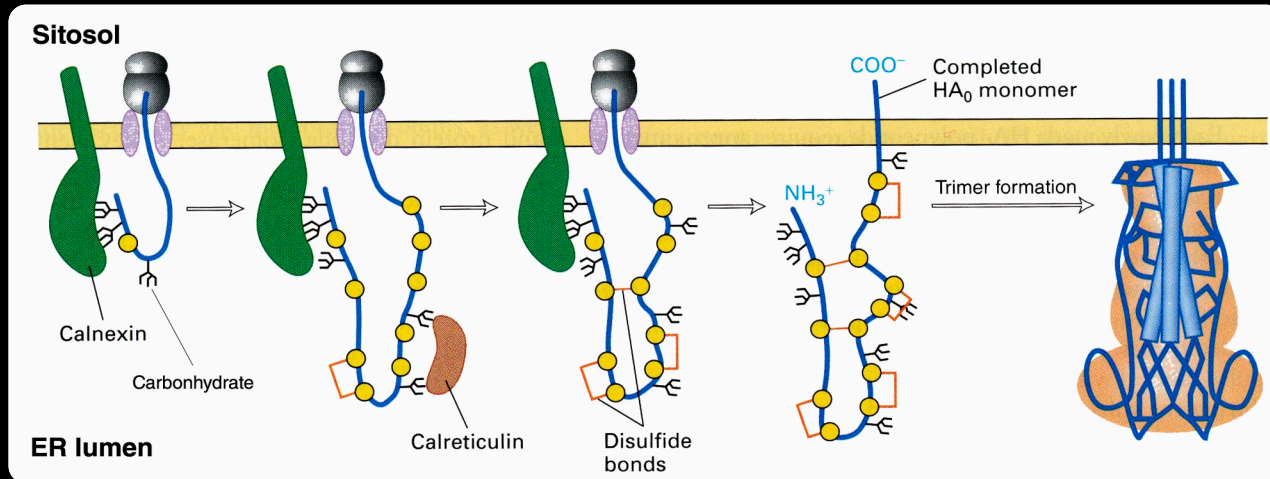
Protein Sentezleme ve Ayrıştırma Yolları

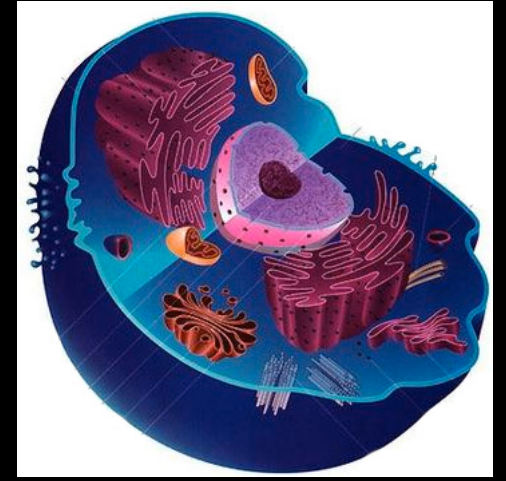
Granüllü ER

İşlevi

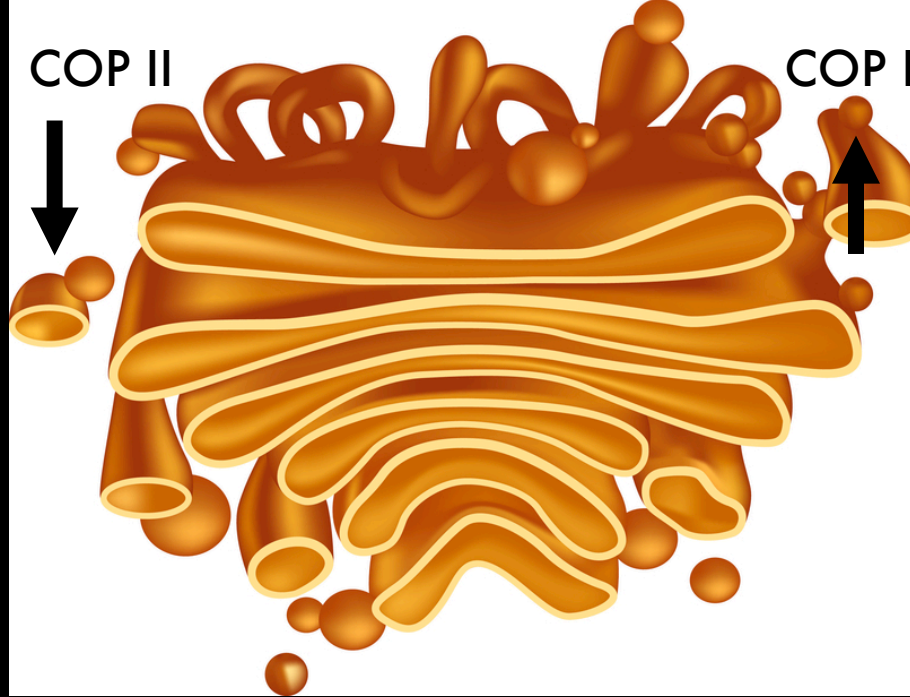
- Proteinlerin sentezi
- Disülfid bağlarının oluşması
- Protein moleküllerine karbonhidrat eklenmesi ve işlenmesi
- Oluşan protein zincirlerinin doğru katlanması
- Fosfolipidlerin sentezi
- Translasyon sonrası biyokimyasal değişimler

Golgi Kompleksi

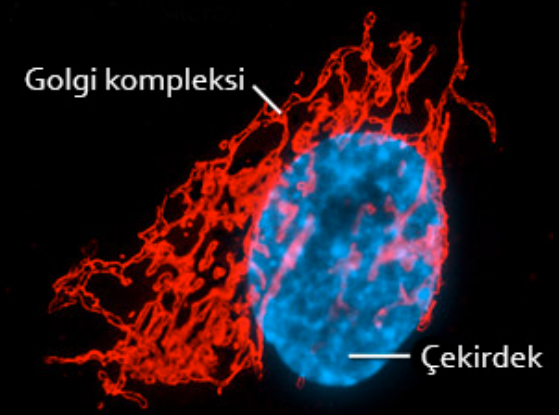
cis (şekillenme yüzü)
ER'ye bakan yüz

taşıyıcı
kesecikler

trans (olgunlaşma yüzü)
Hücre zarına bakan yüz

Golgi Kompleksi

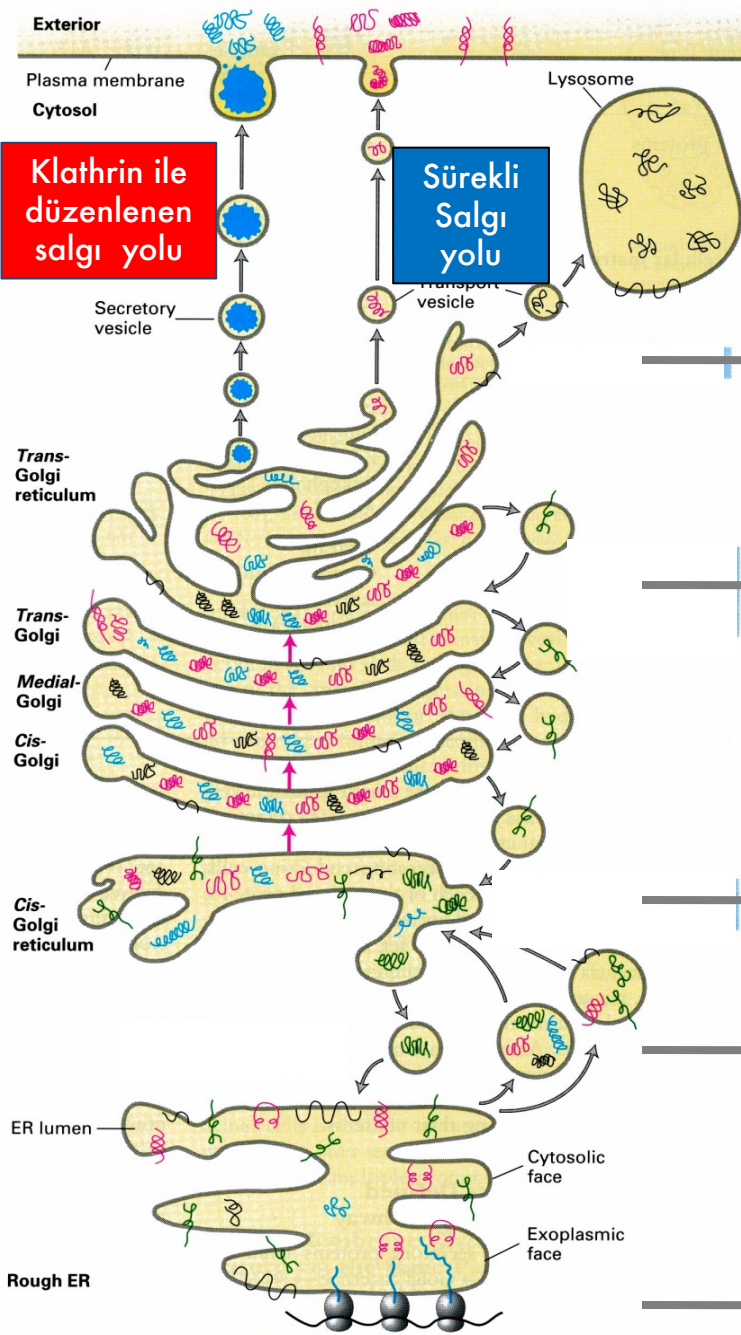

İşlevi

- Proteinlere KH eklenmesi veya değiştirilmesi (örn; glikosilasyon=glikoprotein sentezi)
  - glikozil transferaz } Golgi işaretleyicisi enzim ailesi

Merkezden çevreye salgı yolları

Lizozom proteinlerinin ayrıştırılması

Sonradan oluşan sarnıçlardan kopan veziküllerin daha önce oluşan sarnıçlarla kaynaşması

ER'den Golgi'ye gelen veziküllerin cis yüzünü oluşturması

ER'den Golgi'ye veziküllerin taşınımı

ER üzerindeki ribozomlarda protein sentezi;
Translasyonu yapılan peptidlerin ER lümenine geçişi

Proteinlerin Salgı Yolları

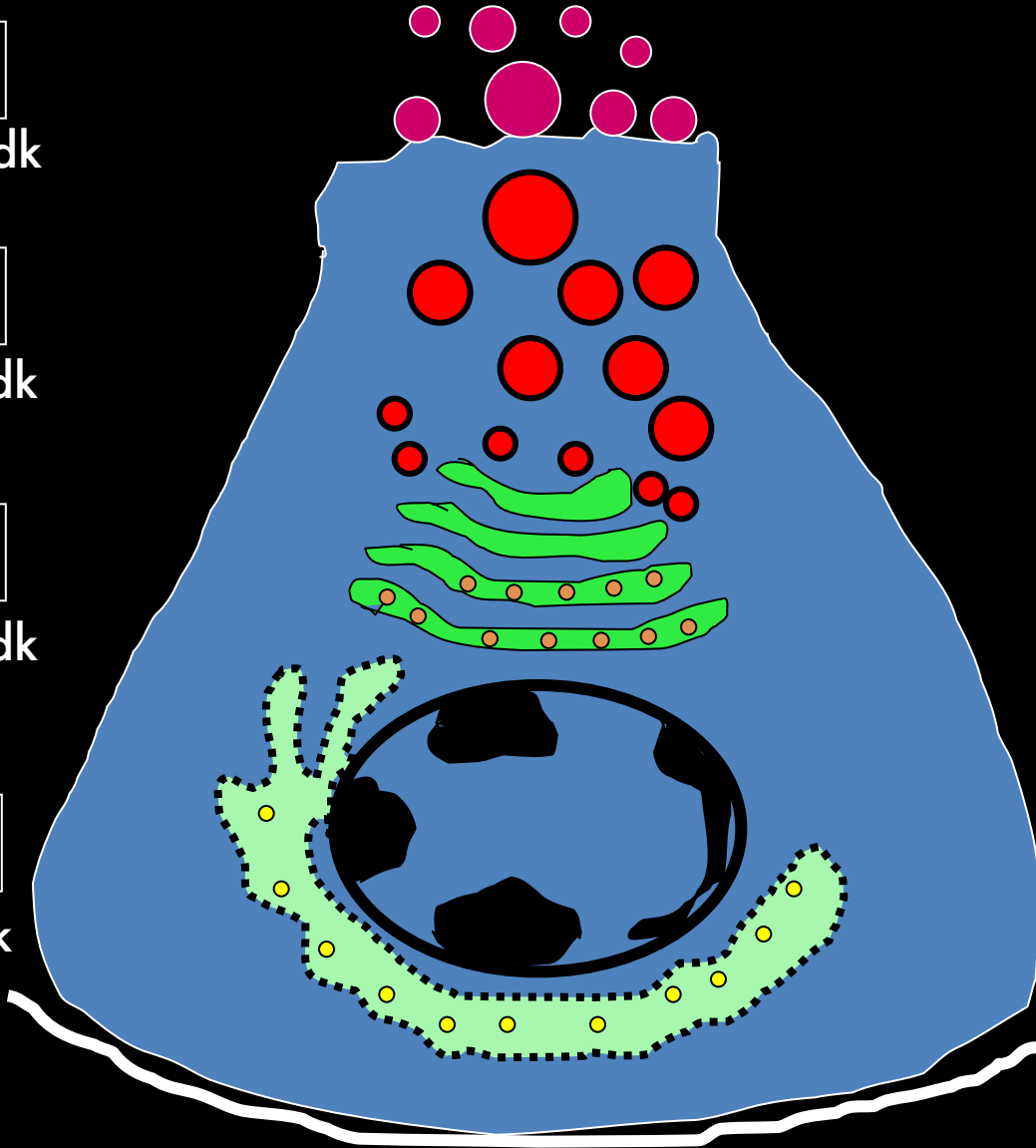
Protein tipi	Örnek	Sentezlendiği Hücreler
Yapısal (=Sürekli) Salgı Proteinleri		
Serum Proteinleri	Albumin Transferrin (demir taşıyıcı) Lipoproteinler İmmüoglobulinler	Karaciğer Karaciğer Karaciğer, ince barsak Lenfosit
Ekstraselüler Matriks Proteinleri	Kollajen Fibronektin Proteoglikan	Fibroblast ve benzer stroma hücreleri Fibroblast, Karaciğer Fibroblast ve benzer stroma hücreleri
Hücre zarı proteinleri	Glikoproteinler, reseptörler	Birçok hücrede
Kontrollü (Klathrin) Salgı Proteinleri		
Peptid hormonlar	İnsülin Glükagon Erdorfinler Enkefalinler ACTH	Pankreasın adacıkları beta hc. Pankreasın adacıkları alfa hc. Nörosekretuar hc. Nörosekretuar hc. Ön hipofiz hücreleri
Sindirim enzimleri	Tripsin, Kemotripsin, Amilaz, Ribonükleaz, Deoksiribonükleaz	Pankreas asinüsleri, tükürük bezleri
Süt proteinleri	Kazein, Laktoalbumin	Meme bezi

4
50. dk

3
45. dk

2
30. dk

1
3. dk

ekzositoz

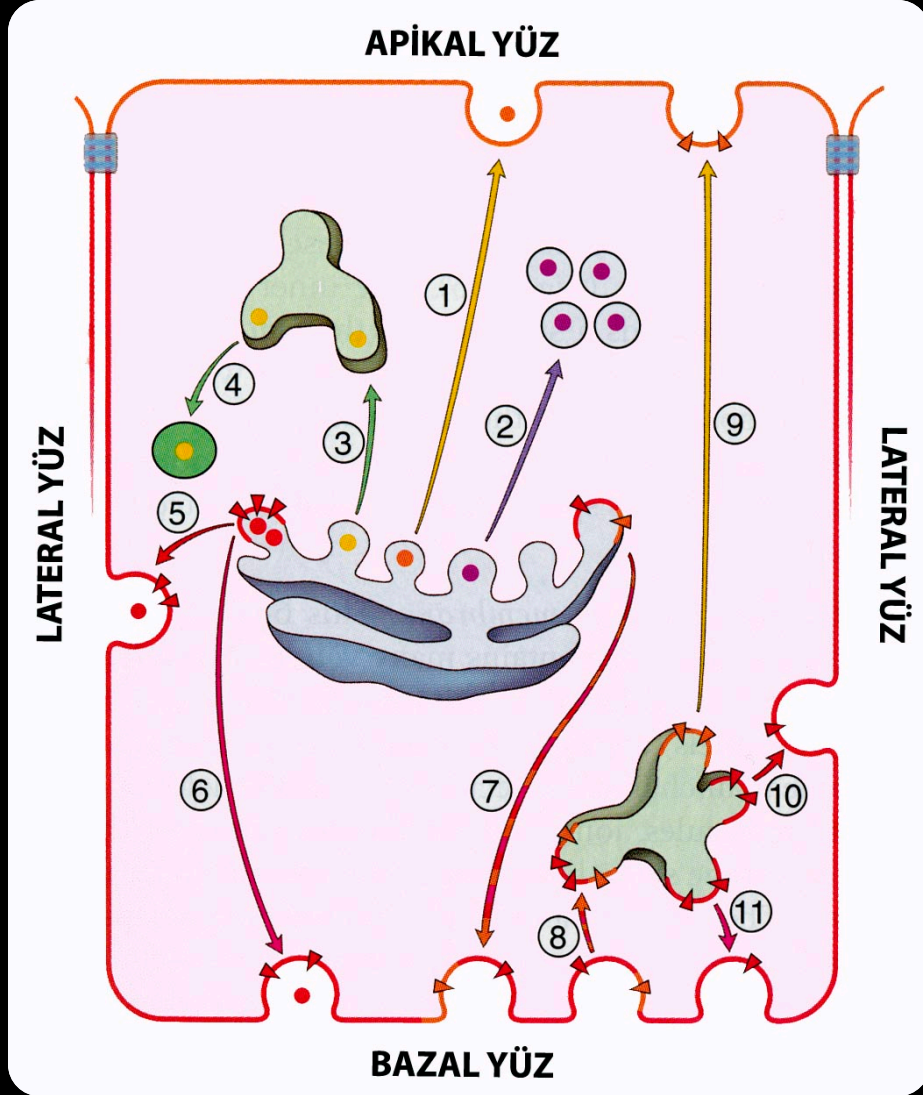
depolanma

ileri sentez

ilk sentez

yoğunlaşma
olgunlaşma

Hücrede Salgı Veziküllerinin İzlediği Yollar (Vezikül Trafikçi)

EKZOSİTOZ

Dışa doğru yönelen kesecikler

ENDOSİTOZ

İçe doğru yönelen kesecikler

TRANSİTOZ

İçten ve yan yüzlerden geçiş

*Endozom: Hücre içine alınan maddeleri barındıran keseciklere verilen genel isim

ER'den Golgi'ye Geçişte Kalite Kontrolü

Sadece doğru katlanmış proteinler geçebilir

Protein yapısına katılmayan ve kullanılmayan alt üniteler ER'de bırakılır daha sonra Hsp70 ve şaperonlara bağlanır

Katlanmamış veya yanlış katlanmış proteinler sitozole geçip parçalanırlar (proteazomlar)

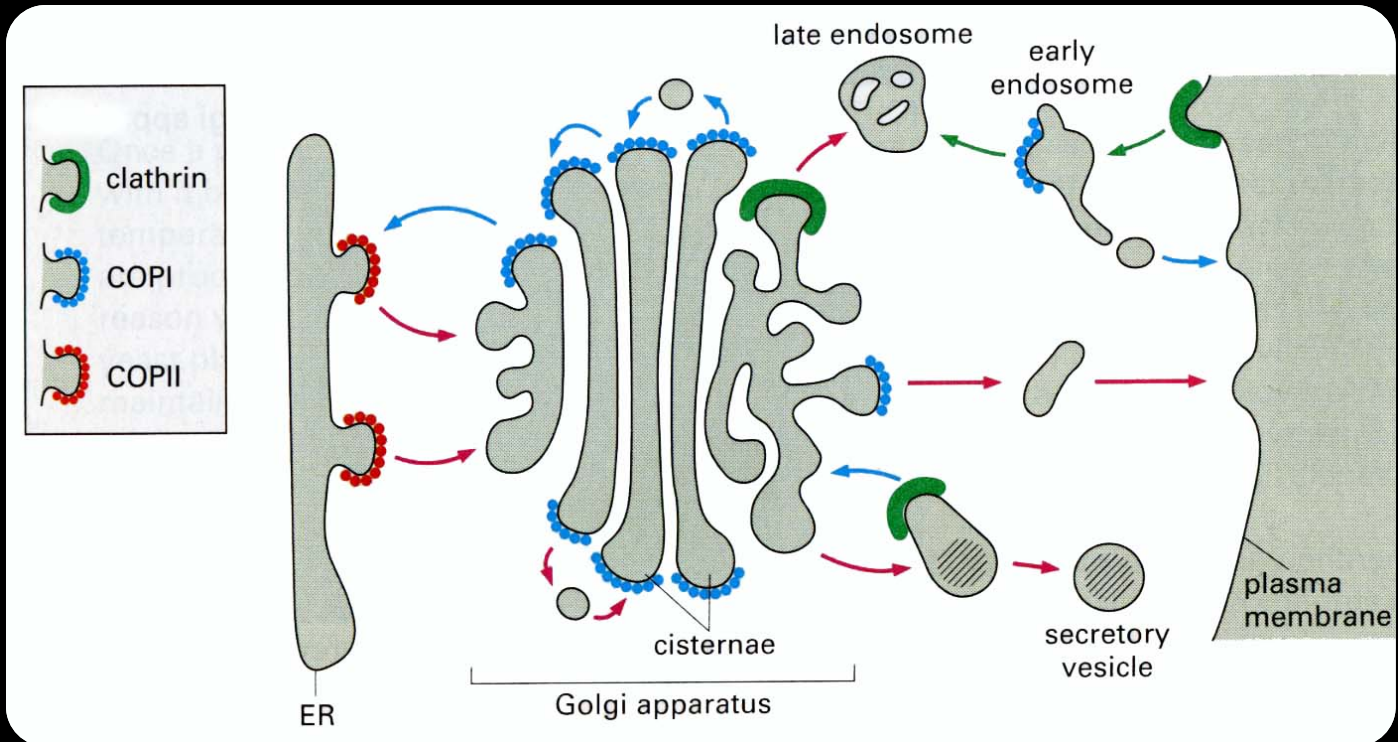
ER için gerekli proteinler Golgi'nin cis yüzünden geri alınır

Kesecik Kılıf Proteinleri

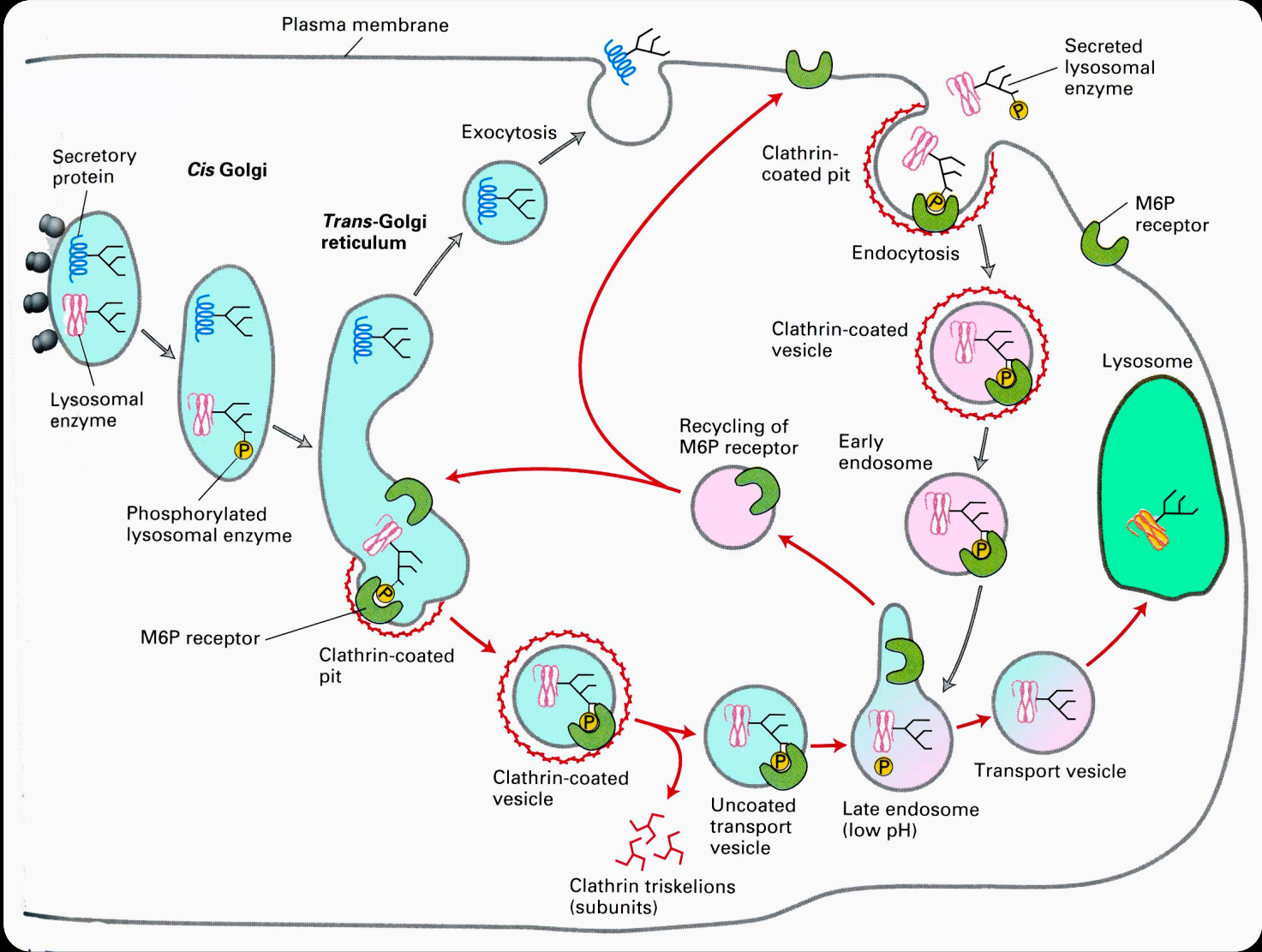
COP (COat Protein), clathrin ve caveolin kılıfları

Kesecik zarında belli proteinlerin yoğunlaşmasına ve vezikülün kopmasına neden olur

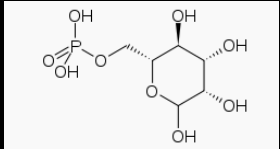
Keseciklerin etrafında sepet biçiminde bir ağ oluşturarak veziküllerin belli boy ve şekilde olmalarını sağlar

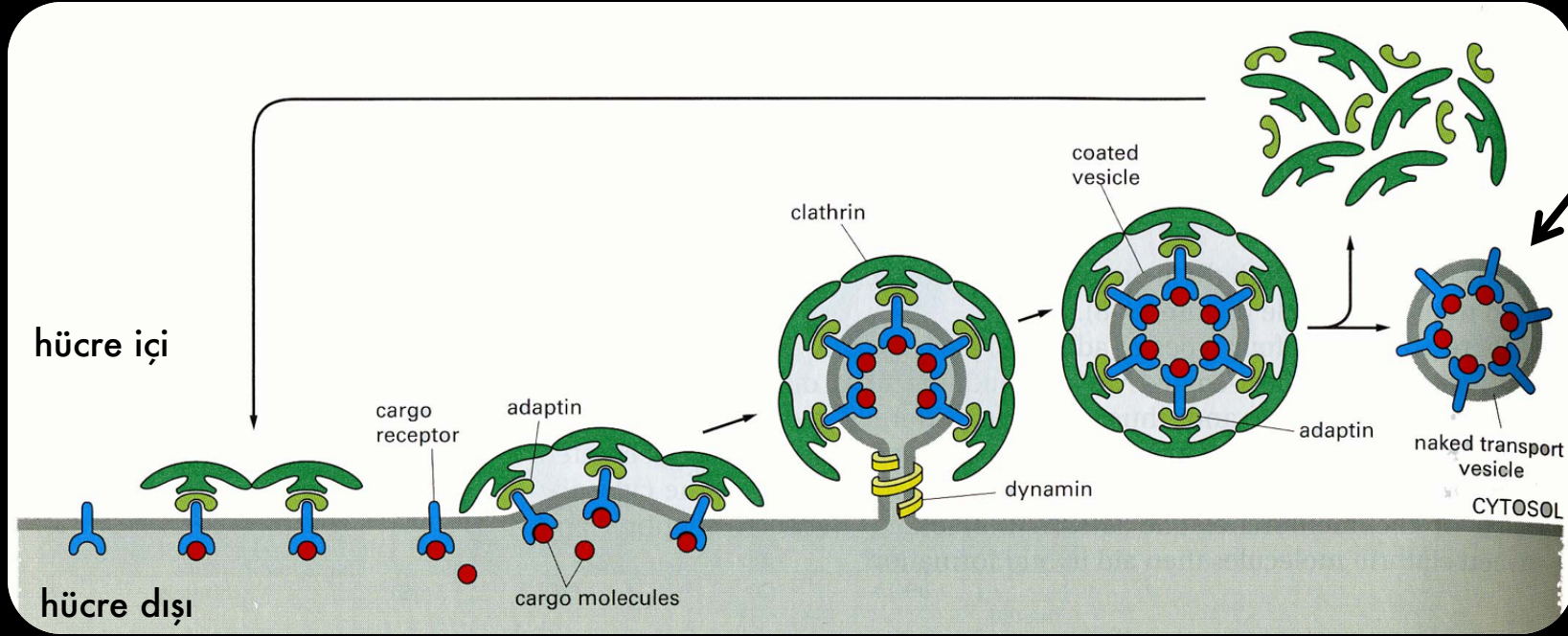
Lizozomların Oluşması

Mannoz-6-fosfat

Klathrin Kılıfındaki Aksesuar Proteinler (Adaptin, Dynamin)

Hsp70'in ATPase etkisiyle Klathrin kılıf ayrılır

Kılıf oluşumu
ve kargo seçimi

Tomurcuk
oluşumu

Vezikül
oluşumu

Kılıftan
sıyrılma

1

2

3

4

Endositoz Tipleri

Pinositoz

- Sıvı maddenin sürekli alımı
- Ökaryot hücreler (bitki hücresi hariç)

Fagositoz

- Makromoleküllerin, hücre ve parçalarının alımı
- Özelleşmiş hücrelerce (makrofaj, histiyosit vb.)
- Kontrollü gerçekleşir

Reseptör-bağımlı endositoz

- Özgün maddelerin kendine özgü reseptörleriyle alımı

Kesecik Trafiği Çok Büyük Bir Düzen İçinde Yrr !!!

- ✓ Seicidir
- ✓ zgndr
- ✓ Rab Proteinleri
- ✓ SNARE Proteinleri

<u>Rab tipi</u>	<u>Organel</u>
Rab 1	ER ve Golgi
Rab 2	<i>cis</i> Golgi ađı
Rab 3A	Sinaps kesecikleri, salgı kesecikleri
Rab 4/Rab 11	Geri dnm yapan endozomlar
Rab 5A	Hcre zarı, klathrin kaplı kesecikler, erken endozomlar
Rab 5C	Erken endozomlar
Rab 6	<i>Medial</i> ve <i>cis</i> Golgi ađı
Rab 7	Ge endozomlar
Rab 8	Erken endozomlar
Rab 9	Ge endozomlar, <i>trans</i> Golgi ađı

<u>SNARE Tipi</u>	<u>İlev</u>
V-SNARE'ler (Snap25, syntaxin vs.)	Tutunma proteini
T-SNARE'ler (Synaptobrevin vs.)	Kilitlenme proteini

The Nobel Prize in
Physiology or Medicine
2013

Photo: A. Mahmoud
James E. Rothman
Prize share: 1/3

Photo: A. Mahmoud
Randy W. Schekman
Prize share: 1/3

Photo: A. Mahmoud
Thomas C. Südhof
Prize share: 1/3

2013 Nobel Tıp Ödülü

(7 Ekim 2013)

J.E. Rothman (Stanford Üniversitesi)
RW. Schekman (Berkley Üniversitesi)
T.C. Südhof (Stanford Üniversitesi)

İnsan hücrelerindeki temel taşıma sisteminin veziküller (kesecikler) tarafından gerçekleştirildiğini keşfettikleri için verildi

Keşif, hücre içinde ve dışında maddelerin nasıl taşındığının anlaşılmasına olanak tanıdı.

Kesecik ulaşımının sekteye uğraması ya da hatalı yapılması, çok sayıda nörolojik rahatsızlığın yanı sıra bağışıklık sistemi hastalıklarına yol açıyor.

Keseciklerin kusursuz işleyişi olmazsa hücrenin kaosa sürüklenmesi çok doğaldır.

Yenilenmiş
2. Baskı

TIBBİ HİSTOLOJİ EMBRYOLOJİ UYGULAMA KILAVUZU

İkinci Baskı

Editör
Prof. Dr. Alp CAN

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Histoloji ve Embriyoloji Anabilim Dalı
Öğretim Üyeleri tarafından hazırlandı.

- ✓ Hücreler
- ✓ Dokular
- ✓ Sistemler
- ✓ 219 Mikrograf
- ✓ 198 sayfa

Akademisyen Kitabevi

akademisyen.com

0312 4311633 – 0312 432 2184
Halk Sokak 5/A, Sıhhiye, Ankara

